

KSČ – závodní organizace Základní devítiletá škola
Chodský Újezd

1956 – 1971

Inventář

Číslo listu NAD: 1023
Evidenční pomůcka č. 51

Obsah

Úvod.....	3 – 6
I. Vývoj původce fondu.....	3 – 4
II. Vývoj a dějiny fondu.....	5
III. Archivní charakteristika fondu.....	5 – 6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu.....	6
V. Záznam o uspořádání fondu.....	6
Příloha č. 1 – Seznam pramenů a literatury.....	7
Příloha č. 2 – Seznam použitých zkratk.....	8
Inventární seznam.....	9 – 10

Úvod

I. Vývoj původce fondu

Komunistická strana Československa se po roce 1945 ve své činnosti řídila organizačními řády a počínaje rokem 1954 stanovami. Podle těchto řádů a stanov existoval nejvyšší řídicí orgán Komunistické strany Československa (dále KSČ) – sjezd KSČ, resp. ústřední výbor, k jehož volbě docházelo na pravidelném sjezdu strany. Sjezd strany se konal jednou za čtyři léta (mimořádný sjezd KSČ svolával ústřední výbor ze své iniciativy či na žádost více než jedné třetiny základních organizací).

Ústřední výbor představoval nejvyšší orgán strany v období mezi sjezdy. Dozoroval a řídil veškerou činnost KSČ a jednotlivých členů. Staral se nejen o stranickou politiku, ale kontroloval taktéž hospodaření se stranickým majetkem. Schvaloval představitele strany na politické funkce a přímo je instruoval v jejich činnosti. Navrhoval vedoucí funkcionáře v ústředním měřítku a v krajích.

Krajskou organizaci tvořily všechny okresní organizace v hranicích kraje. Nejvyšším orgánem krajské organizace byla krajská konference, kterou svolával krajský výbor nejméně jednou za dva roky (mimořádnou konferenci svolával krajský nebo ústřední výbor z naléhavých důvodů či na žádost více než jedné třetiny základních organizací kraje). Krajské konference se účastnili delegáti řádně volení na okresních konferencích.

Okresní organizaci utvářely všechny základní organizace (závodní, místní, atd.) v hranicích okresu. Nejvyšší orgán okresní organizace představovala okresní konference svolávaná okresním výborem jednou ročně, podle stanov z roku 1962 jednou za dva roky a od roku 1971 jedenkrát za dva až tři roky. Mimořádná okresní konference mohla být svolána po dohodě s krajským výborem a po schválení ústředním výborem. Při naléhavé potřebě, nebo na žádost více než jedné třetiny základních organizací, ji mohl svolat vyšší stranický orgán.

Základní organizace se dělily na organizace závodní a místní. Základní, místní, organizace (dále ZO) byly zakládány podle směrnic ústředního výboru v závodech, dopravních a obchodních organizacích, na státních statcích, ve strojních a traktorových stanicích, v jednotných zemědělských družstvech, úřadech, školách, institucích, v jednotkách ozbrojených sil, na vesnicích, ve městech apod., avšak pouze tam, kde působili nejméně tři členové (organizační řád 1949) nebo pět členů (stanovy 1962). V podnicích, závodech a úřadech, kde se nalézal větší počet členů, se utvářely ZO v dílnách, provozech, na stavbách a ve výrobních úsecích. Jednotlivé organizace pak na celozávodních stranických schůzích volily celozávodní či podnikový výbor. Obdobným způsobem mohly pracovat ZO o vyšším počtu členů, které se zpravidla dělily na tzv. dílčí organizace. Těmto dílčím organizacím posléze připadla možnost (na základě povolení okresního výboru) přijímat a vylučovat členy, ukládat stranické tresty, volit delegáty na konference a hospodařit podle rozpočtu. Každá z nově utvořených organizací musela být potvrzena okresním výborem.

Nejvyšší orgán základní organizace představovala členská schůze, která se svolávala nejméně jednou v měsíci. Na ustavující či výroční schůzi se volil výbor: předseda, dalších 7 – 10 členů. Následně došlo k volbě dvou revizorů. Organizace do 20 členů měla 3 – 5 členný výbor, do pěti členů důvěrníka (organizační řád 1949), či počet členů stanovil OV a organizace do deseti členů volila výbor o třech lidech nebo za podmínek stavených OV (stanovy 1962).

Výbor zvolil svého předsedu, který musel být nejméně tři roky členem strany, přičemž OV mohl udělit výjimku. Kontrolou nad hospodařením s finančními a ostatními prostředky byli pověřeni další dva až tři členové výboru. Kromě toho měli taktéž dohlížet na kontrolu při dodržování směrnic ústředního výboru KSČ a vedení členské evidence a stranické administrativy.

Výbor ZO KSČ především zajišťoval plnění usnesení členských schůzí a řídil veškerou práci stranické organizace mezi členskými schůzemi. O své činnosti a stavu organizace podával každý měsíc zprávu členské schůzi.

O existenci Závodní organizace KSČ Základní devítileté školy Chodský Újezd před rokem 1960 se zachovaly pouze strohé údaje. Za shora zmiňovaným faktem zřejmě stojí skutečnost, že do územní reformy, uskutečněné právě v roce 1960, náležela obec Chodský Újezd pod správu okresu Mariánské Lázně. V roce 1960 však nedošlo pouze ke změnám samosprávních celků (okresů) a jejich hranic, ale také k radikálnímu zásahu do tradičních názvů příhraničních obcí. Dřívější pojmenování obce Svatý Kříž se přesunem pod správu okresu Tachov změnilo na dosud platný název obce Chodský Újezd.

O faktické činnosti ZO KSČ při základní škole v obci tak svědčí pouhá torza některých dokumentů, která však nepostačují k jakékoliv rekonstrukci dějin organizace. Přesto lze vysledovat, že přes podřízenost ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd pojily s dřívějším nadřízeným okresním výborem v Mariánských Lázních mnohem užší vazby. Neoficiální a neformální stylizace úřední korespondence do roku 1960 uvozuje značnou benevolenci nadřízeného orgánu ve vztahu k jeho podřízené organizaci. Tato situace se však rapidně změnila s příchodem nového vedení. Agenda neúměrně narostla a přísné direktivy či příkazy funkcionářů OV KSČ Tachov vzbuzovaly nelibost v řadách členů závodní organizace.

V očích vedoucích funkcionářů, zejména pak tajemníka pro propagaci, agitaci, školství a kulturu, jehož oddělení řídilo a dohlíželo na činnost organizace, představovali učitelé v Chodském Újezdu nevypočitatelný intelektuální živel. Po několik let tak zástupci organizace doslova bojovali s neústupností byrokratismu okresního výboru. Terčem kritiky se stávali všichni učitelé, kteří vystoupili proti přílišnému zasahování a vměšování strany do učebních osnov a školní náplně, či se jinak vymykali představám svých nadřízených.

Konflikty končily sesazením nepohodlných učitelů z vedoucích míst, někteří mnohdy raději úplně rezignovali a na vlastní žádost odcházeli do vnitrozemí. Dále pak neodůvodnitelnými vpády a zásahy do soukromí těch, kteří se rozhodli zůstat a samozřejmě také jejich důslednou a nepřetržitou kontrolou při výkonu povolání. Především uváděným konstatováním utrpěla především kvalita výuky, kdy vyučující, buď znaven neustálým tlakem a pronásledováním, nebo když došlo k jeho odvolání v průběhu školního roku, opustil školní zařízení a na jeho místo byl narychlo povolán jeho stávající kolega či zcela nový učitel.

Po roce 1968 konflikty kulminovaly a úplnou nadvládu nad politickým a osobním smýšlením členů závodní organizace dokládá soubor seminárních prací (uvedené v inventárním seznamu pod inv. č. 10), jímž museli zejména mladší učitelé potvrdit svůj bezvýhradný souhlas se současnými kroky KSČ a vývojem politiky ve státě. Doposud slabší, silně prostranické křídlo tak získalo definitivní nadvládu nad zbytkem svých kolegů a školní organizace v Chodském Újezdu se stala poslušným a ukázněným článkem stranické výstavby na Tachovsku.

II. Vývoj a dějiny fondu

Materiály fondu ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd se ocitly ve Státním okresním archivu Tachov při skartaci materiálů ve spisovně školy v Chodském Újezdu v roce 2001 (číslo přírůstku 29/01 z 3. prosince 2001). Provedená inventarizace odhalila, že materiál ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd obsahoval také písemnosti dalších dvou základních organizací sídlících buď v obci samotné, či v jejím blízkém okolí Skutečnost, že materiály všech tří původců byly uloženy společně, zabránila tomu, že nedošlo k jejich zničení. Zřejmě největší podíl na jejich zachráně však nese ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd, neboť člověk pověřený ukládáním těchto materiálů sloučil všechny písemnosti v jeden celek a tento pak vložil do dřívější školní spisovny (stará skříň na půdě), kde zůstaly ukryty, dokud se je nepodařilo vypátrat při skartaci v roce 2001. V uložených materiálech se tedy uchovaly archiválie tří základních organizací. Jedná se o ZO KSČ Chodský Újezd, ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd a VO KSČ Štokov.

Jelikož do roku 1972 téměř neprobíhala kontrola spisoven ZO KSČ, kterou měl vykonávat OV KSČ, končily všechny materiály jako nepotřebné a docházelo k jejich ničení. Pouze výjimečně přetrvaly zápisy z členských schůzí. Obdobné hledisko lze zaujmout také u zachovalosti materiálů ZO KSČ v Chodském Újezdu. Korespondence 50. a 60. let představuje pouze torzo skutečného stavu.

Z předaného seznamu písemností nelze určit, jaký registraturní plán původce dodržoval, pokud skutečně nějaký vedl.

O skartaci písemností se v textu nenalézají žádné informace.

Záznamy či jakékoliv zmínky o dodržování spisových směrnic a pravidelných kontrolách spisovny se v zápisech z členských schůzí a korespondence s nadřízenými orgány nepodařilo objevit. Pouze jeden list papíru z roku 1961 (uložený v inv. č. 5) dokazuje, že OV KSČ v Tachově předal ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd tiskopisy a formuláře, aby mohl vést novou stranickou administrativu.

Všechny dochované písemnosti byly roztříděny a chronologicky seřazeny do tématických skupin.

III. Archivní charakteristika fondu

Materiály fondu ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd pocházejí z let 1956 – 1971. Jedná se o jeden kartón písemností s metráží 0,12 bm, který byl při inventarizaci vyčleněn z fondu OV KSČ Tachov, jelikož se nejednalo o jeho nedílnou součást a k fondu byl dodatečně přiřazen až v roce 2001.

Původní předpoklad, že fond by měl představovat nedílnou součást jednoho, mnohem rozsáhlejšího archivního souboru, se nepotvrdil. Při jeho následném pořádání se totiž ukázalo, že o celkovou metráž se dělí tři původci, jejichž písemnosti byly zřejmě vzájemně sloučeny ještě před uložením. Ze čtyř kartónů o celkové metráži 0,48 bm, vyčleněných při inventarizaci fondu OV KSČ Tachov, tak zůstala pouze čtvrtina materiálu. Zbývající tři kartóny byly roztříděny podle dalších původců a přemanipulovány na další dva samostatné archivní fondy.

Ke vnitřní skartaci nebyly navrženy žádné písemnosti.

Ve fondu se nalézají písemnosti druhé kategorie.

Vzhledem k povaze materiálu nemohlo být při inventarizaci fondu použito klasické pořádací schéma.

Pro snazší přehlednost a orientaci ve fondu volil zpracovatel jednoduché rozdělení materiálu do třech základních oddílů podle důležitosti. Jednotlivé oddíly byly označeny římskými číslicemi (I – III) a do každého z nich vřazeny písemnosti téhož charakteru či podoby.

U takto rozsahem nepříliš velkého fondu se velmi obtížně určuje stěžejní část jeho využitelnosti. V tomto případě lze konstatovat, že v každém ze všech třech oddílů, do nichž byl materiál rozčleněn, se nalézají důležité písemnosti, které se mohou stát zajímavým vodítkem při jeho eventuálním pozdějším využívání.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Jelikož rozsah písemností fondu ZO KSC ZDŠ Chodský Újezd nedovoluje nahlédnout hlouběji do činnosti malé dílčí organizace okresu, je jeho využití omezené. Případný badatel by měl věnovat pozornost zejména části s korespondencí (inv. č. 5), kde může objevit velice zajímavé materiály odkazující na spolupráci s tehdejšími nadřízenými orgány. Další, neméně zajímavé využití může skýtat složka seminárních prací učitelů tehdejšího školního ústavu (inv. č. 10), která je pozoruhodným svědectvím etapy vývoje lidské společnosti, s důrazem na člověka samotného, a politiky v našem státě na přelomu 60. a 70. let 20. století a jejich následného vlivu na morální život učitele. Přestože se sice nejedná o fond ucelený, pestrost dochovaného materiálu, časový rozsah a především okolnost, že organizace ve své existenci postupně podléhala dvěma okresním výborům, může být tento fond označen jako velice důležitý z hlediska badatelského využití. Především posledně zmíněný fakt, že organizaci spravovaly střídavě dvě nadřízené organizace, s odlišnými způsoby pojetí řízení a vedení stranické agendy, zvyhodňuje tento fond při jeho eventuálním využívání.

V. Záznam o uspořádání fondu a vyhotovení pomůcky

Fond uspořádal a pomůcku sestavil Miroslav Vetrák v roce 2006 ve Státním okresním archivu Tachov.

Státní okresní archiv Tachov dne 19. ledna 2006

Miroslav Vetrák

Příloha č. 1 Seznam pramenů a literatury

Organizační řád Komunistické strany Československa vydaný ÚV KSČ, Praha 1949

Stanovy KSČ přijaté celostátní konferencí KSČ dne 18. prosince 1952 a schválené včetně změn X. sjezdem KSČ dne 15. ledna 1954

Stanovy KSČ schválené XII. sjezdem KSČ dne 8. prosince 1962, doplněné a upravené XIII. sjezdem KSČ dne 4. června 1966 a XIV. sjezdem KSČ dne 29. května 1971

Kos Zdeněk, Zkratky, značky, akronymy, Praha 1983

Příloha č. 2 Seznam použitých zkratk

atd.	a tak dále
bm	běžný(é) metr(y)
evid. jednotka	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
KSČ	Komunistická strana Československa
NAD	Národní archivní dědictví
ONV	okresní národní výbor
OSŠ	osmiletá střední škola
OV	okresní výbor
OV KSČ	okresní výbor Komunistické strany Československa
PO	pionýrská organizace
SRPŠ	sdužení rodičů a přátel školy
ÚV	ústřední výbor
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VO	vesnická organizace
VO KSČ	vesnická organizace Komunistické strany Československa
VUML	večerní univerzita marxismu–leninismu
ZDŠ	základní devítiletá škola
ZO	základní organizace, závodní organizace
ZO KSČ	základní organizace Komunistické strany Československa
ZO KSČ ZDŠ	závodní organizace Komunistické strany Československa Základní devítiletá škola

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jednotka
I. Materiály vzniklé z vlastní činnosti			
1	Zápisy z členských schůzí	1961 – 1966	1
2	Zprávy a usnesení z výročních členských schůzí	1962 – 1965	1
3	Plán práce, závazek	1962 – 1963	1
II. Korespondence			
4	Korespondence odeslaná na ÚV a OV KSČ	1961 – 1963	1
5	Korespondence došlá od ONV, OV KSČ a OSŠ, ZO KSČ Chodský Újezd/Svatý Kříž (tříděno jednotlivě podle původců, chronologicky)	1956 – 1967	1
III. Ostatní			
6	Stranické, kádrové a personální záležitosti	1959 – 1966	1
7	Písemnosti týkající se nařízení práce s mládeží	1962 – 1965	1
8	Materiály VUML	1962 – 1964	1
9	Materiály PO a SRPŠ	1959 – 1970	1
10	Písemnosti a jednotlivé seminární práce učitelů k ukončení ideově politického studia	1970 – 1971	1
11	Účetní doklady a hlášení o stavu ZO KSČ	1962 – 1966	1
12	Tištěné materiály (tiskopisy, formuláře, brožury, zpravodaje, vysvědčení, letáky, směrnice a stanovy, novinové listy)	1961 – 1971	1

Název archivu:	Státní okresní archiv Tachov
Název archivní pomůcky (fondu):	KSČ – závodní organizace Základní devítiletá škola Chodský Újezd
Značka fondu:	ZO KSČ ZDŠ Chodský Újezd
Časový rozsah:	1956 – 1971
Počet evidenčních jednotek:	1 kartón
Počet inventárních jednotek:	12
Rozsah bm:	0,12
Stav ke dni:	19. ledna 2006
Fond zpracoval:	Miroslav Vetrák
Pomůcku sestavil:	Miroslav Vetrák
Počet stran:	11
Pomůcku schválila:	PhDr. Markéta Novotná